

# Børn og omsorgssvigt - evalueringsrapport



---

Projektet "Børn og omsorgssvigt – Hvad ved vi? Hvad gør vi?"  
En uddannelsesrække gennemført i Qaanaaq i 2009-2010

Med støtte fra Villum Kann Rasmussen Fonden

## Indhold

Indledning .....	3
Formål og mål .....	4
Resume af evaluering af uddannelsesrækken i Qaanaaq .....	5
Stort fagligt og personligt udbytte .....	5
Bedre rustet til det daglige arbejde med børn og familier .....	5
Kompetente undervisere og engagerede uddannelsesdeltagere .....	5
Undervisning på grønlandsk, praksisorienteret formidling og øvelser øger deltagernes læring .....	5
Særlig opmærksomhed på deltagernes personlige reaktioner på undervisningen .....	6
Afklaring af faglige og personlige problemstillinger gennem supervision.....	6
Dannelse af lokalt tværfagligt samarbejdsforum.....	6
Radioprogram om uddannelsesrækken vakte interesse i lokalsamfundet.....	6
Konkrete forslag til ændringer i uddannelsesrækken.....	7
Anbefalinger om opfølgende uddannelse til uddannelsesdeltagerne .....	7
Modul I: Hvad ved vi? Viden om børn og omsorgssvigt.....	8
Resultat af spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne.....	8
Underviserens betragtninger .....	8
Modul II: Hvad gør vi? Metoder i arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier .....	9
Resultat af spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne.....	9
Underviserens betragtninger .....	10
Modul III: Hvordan styrker vi samarbejdet? Faglige, personlige og lokale barrierer og nye veje i arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier .....	10
Resultat af spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne.....	10
Underviserens betragtninger .....	11
Modul IV: Hvordan styrker vi fagligheden? Supervision af deltagerne.....	12
Resultat fra spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne.....	12
Supervisernes betragtninger.....	13
Uddannelsesdeltagerne .....	14
Lokal planlægning.....	14
Bilag 1: Spørgeskema til uddannelsesdeltagerne vedr. modul I til III.....	16
Bilag 2: Spørgeskema til uddannelsesdeltagerne vedr. supervisionsforløb.....	19
Bilag 3: Spørgeskema til underviserne .....	23

## Indledning

Foreningen Grønlandske Børn har gennemført uddannelsen "Børn og omsorgssvigt – Hvad ved vi? Hvad gør vi?" i Qaanaaq, som er den nordligst beliggende by i Grønland. Målgruppen for uddannelsen er ufaglærte, der arbejder med børn og unge. Denne rapport er en evaluering og sammenfatning af erfaringerne fra uddannelsesforløbet, som fandt sted fra august 2009 til februar 2010.

3

Baggrunden for uddannelsen er, at det på børne- og familieområdet er vanskeligt at tiltrække uddannet arbejdskraft til byer i de mere isolerede egne af Grønland, hvilket betyder, at det i vidt omfang er ufaglærte, som varetager både det almenpædagogiske men også det socialpædagogiske arbejde. Således er der risiko for, at omsorgssvigt blandt børn ikke bliver opdaget i tide af det professionelle netværk, og at netværket ej heller er i stand til at handle kvalificeret på identificerede omsorgssvigt.

Viden om at der findes et stort mindretal på en tredjedel (kilde: SFI 2009) af børn i Grønland, som oplever omfattende trivselsproblemer giver i sig selv men særligt kombineret med den relativt omfattende andel af ufaglært personale grund til bekymring.

I 2008 planlagde foreningen derfor i samarbejde med grønlandske psykologer og socialrådgivere et uddannelsesforløb om børn og omsorgssvigt, hvis mål var at bidrage til at styrke og udvikle den eksisterende indsats over for omsorgssvigtede børn, samt at supplere Selvstyrets langsigtede indsats for at uddanne flere til at varetage jobs på børne- og familieområdet.

Grundlaget for nærværende evaluering af uddannelsesforløbet er dels spørgeskemaer fra deltagerne og underviserne, som er udfyldt efter hvert uddannelsesmodul, dels den løbende korrespondance, der har været mellem projektledelsen i Foreningen Grønlandske Børn og underviserne samt andre lokale samarbejdspartnere. Den løbende evaluering har været anvendt til internt brug i forbindelse med udvikling og kvalitetssikring af uddannelsesforløbet i Qaanaaq.

Resultaterne fra nærværende evalueringsrapport vil danne grundlag for justering og yderligere kvalificering af uddannelsesforløbets gennemførelse i Tasiilaq og Ittoqqortoormiit i Østgrønland i perioden marts - december 2010.

Dertil har rapporten til formål over for fonde, bidragydere og samarbejdspartnere i øvrigt at dokumentere, hvordan vi som forening arbejder for at leve op til vores målsætning om at være en organisation, som gennemfører projekter, der understøtter udsatte grønlandske børn og unges positive ressourcer og styrker deres kompetencer med særlig fokus på at skabe mønsterbrydere.

Foreningen påskønner undervisernes kvalificerede undervisningsindsats som sammen med uddannelsesdeltagernes interesse og engagement har dannet grundlaget for et udbytterigt uddannelsesforløb. Der skal også lyde en stor tak til Qaasuitsup kommunia og vores lokale samarbejdspartnere i Qaanaaq samt til Villum Kann Rasmussen Fonden, den ene af de to Velux Fonde, der med deres bidrag har gjort projektet muligt.

Sissel Lea Nielsen  
Projektleder

Tina Frausing  
Generalsekretær

## Formål og mål

Uddannelsesprojektets *formål* er at styrke og udvikle den lokale indsats over for omsorgssvigtede børn i Qaanaaq gennem målrettet opkvalificering af ufaglærte medarbejdere, der arbejder med børn og deres familier.

*Målet* er at klæde medarbejderne på til at kunne understøtte børnene til et godt børneliv og til at bryde en potentiel negativ social arv.

Formål og mål udmønter sig konkret i en uddannelsesrække, som strækker sig over fire moduler. De første tre moduler er af tre dages varighed og gennemføres med en måneds mellemrum for at sikre, at deltagerne undervejs får mulighed for at reflektere over egen praksis. Det afsluttende og fjerde modul afvikles som afslutning på forløbet og er et supervisionstilbud til deltagerne. Undervisningen foregår på grønlandsk. Formålet med og indholdet i de enkelte moduler fremgår, som følger:

### **Modul I: Hvad ved vi? Viden om børn og omsorgssvigt**

Formålet er at give deltagerne en viden om børn og omsorgssvigt, herunder hvad omsorgssvigt er, hvordan man opdager, at et barn er omsorgssvigtet samt hvilke konsekvenser det har for barnet i et her og nu perspektiv og på lang sigt. Moduler indebærer også refleksion over deltagernes personlige barrierer i arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier.

### **Modul II: Hvad gør vi? Metoder i arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier**

Formålet er at give deltagerne indblik i forskellige metoder til at handle i forhold til omsorgssvigtede børn og deres familier. Der formidles helhedsorienterede metoder, som i samarbejde med deltagerne udvikles til at kunne fungere i den lokale kontekst.

### **Modul III: Hvordan styrker vi samarbejdet? Faglige, personlige og lokale barrierer og nye veje i arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier**

Formålet er at styrke deltagernes refleksioner over faglige og lokale barrierer, og hvordan disse håndteres. Et afgørende element i dette modul er ligeledes at styrke det lokale tværfaglige samarbejde ift. omsorgssvigtede børn og deres familier, enten ved at styrke eksisterende netværk eller ved at opbygge nye modeller for samarbejde. Modulet lægger også vægt på formidling af lovgivning på området.

### **Modul IV: Hvordan styrker vi fagligheden? Individuel og gruppevis supervision af deltagerne samt observation på deltagernes arbejdspladser**

Formålet med Modul IV er at sikre, at deltagerne på uddannelsen, efter endt undervisningsforløb, støttes i at anvende den nye viden og til fortsat faglig udvikling. Dette sker gennem både individuel supervision og supervision i grupper. Grundlaget for supervisionen er faglige problemstillinger, som deltagerne selv udvælger, eller som udvælges i fællesskab med supervisorerne på baggrund af observationer af deltagernes interaktion med børn og kolleger på deres arbejdspladser.

## Resume af evaluering af uddannelsesrækken i Qaanaaq

Nedenfor følger et sammendrag af erfaringer og resultater af gennemførelsen af de fire moduler i uddannelsesrækken om børn og omsorgssvigt i Qaanaaq. For nærmere oplysninger om de enkelte moduler, læs da de modulopdelte afsnit, der følger efter nedenstående resume.

### Stort fagligt og personligt udbytte

Uddannelsesdeltagerne oplever gennemgående at have erhvervet et stort fagligt og personligt udbytte af uddannelsesrækken. Dette skyldes til dels, at det faglige niveau har været passende, og at underviserne har levet op til deres forventninger. Deltagerne beskriver, at det har været både lærerigt og givende at deltage i undervisningen, bl.a. fordi de har fået en større forståelse af sammenhængen mellem teori og praksis. Som særligt positivt fremhæves, at undervisningen er foregået på grønlandsk, fordi det fremmer deltagernes forståelse af stoffet og samtidig giver plads til en mere fri diskussion og spørgelyst. Flere deltagere nævner også, at undervisernes formidling har været tydelig, og at det har sikret et stort fagligt udbytte.

### Bedre rustet til det daglige arbejde med børn og familier

Brugbare redskaber til det daglige arbejde med omsorgssvigtede børn og deres familier er et af de positive elementer, som deltagerne fremhæver, uddannelsen har givet dem. De mener, at de konkrete redskaber, som de har fået på uddannelsen, vil hjælpe dem i deres daglige arbejde. En deltager nævner, at uddannelsen har bevirket, at hun på områder, hvor hun tidligere har følt sig usikker, nu har fået så meget viden, at hun føler sig bedre rustet til at varetage sine arbejdsopgaver.

### Kompetente undervisere og engagerede uddannelsesdeltagere

Underviserne giver alle udtryk for, at deltagerne er meget engagerede og interesserede i det faglige indhold i undervisningen. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at de har været gode til at komme med eksempler fra deres arbejde med omsorgssvigtede børn og deres familier og stille relevante spørgsmål til undervisningsemnet. Deltagerne fremhæver underviserne som meget kompetente, særligt på grund af deres store viden på området og deres måde at formidle på, herunder at deres formidling er tydelig og orienteret mod deltagernes daglige praksis.

### Undervisning på grønlandsk, praksisorienteret formidling og øvelser øger deltagernes læring

Hovedparten af uddannelsesdeltagerne er ufaglærte, og det bevirker ifølge underviserne, at det faglige niveau hos deltagerne generelt er lavt, fordi de ikke har en grundviden om socialt arbejde. Underviserne har taget højde for dette ved at minimere traditionel tavleundervisning og i stedet søgt en undervisning, der indeholder mange øvelser og fysisk udfoldelse i form af leg og drama. Det er undervisernes oplevelse, at dette, i kombination med at undervisningen er foregået på grønlandsk og har været orienteret mod deltagernes daglige praksis, har været med til at øge forståelsen af stoffet hos deltagerne. Deltagernes positive udsagn om udbyttet vidner om, at denne form for undervisning giver de bedste resultater.

## Særlig opmærksomhed på deltageres personlige reaktioner på undervisningen

Flere af uddannelsesdeltagerne har selv været udsat for omsorgsvigt i deres barndom, som de ikke har haft mulighed for at bearbejde og reagerede derfor følelsesmæssigt, når de følte sig ramt af undervisningsemnet. Ifølge underviserne har flere kursister svært ved at adskille det personlige fra det professionelle, og det kan give dem problemer i arbejdet med målgruppen. Underviserne har prioriteret at give særlig opmærksomhed til de deltagere, der har haft brug for at tale om deres følelsesmæssige reaktioner.

6

### Afklaring af faglige og personlige problemstillinger gennem supervision

Supervisionen – både den individuelle og supervision i grupper – var der generelt stor tilfredshed med blandt deltagerne. En deltager beskriver, at supervisionen har givet hende fornyede kræfter til arbejdet. En anden at de burde tilbydes supervision regelmæssigt på deres arbejdsplads. En tredje deltager giver udtryk for, at det har været enormt tilfredsstillende som ufaglært arbejder at deltage i gruppesupervision, og at supervisorerne skal fortsætte deres arbejde, så børn i Grønland på sigt vil få den nødvendige hjælp af et personale, der har erhvervet sig de nødvendige faglige kompetencer.

Deltagerne er blevet præsenteret for supervision i de foregående moduler, men det er stadig et relativt nyt fænomen for dem. Supervisionen, som udgør uddannelsens afsluttende modul, har derfor i nogen grad haft karakter af en læreproces, hvor deltagerne har skullet opøves i, hvordan supervision virker, og hvad man kan bruge det til i relation til ens arbejdsliv.

Når deltagerne har medbragt sager til supervision, som er arbejdsrelaterede, har supervisionen fungeret rigtig godt. Her er det lykkedes at få afklaret problemstillingen, analyseret den og fundet frem til problemets kerne og en løsning herpå. Det var ifølge supervisorerne en lettelse for deltagerne at lære at adskille sig selv fra deres målgruppe; de omsorgssvigtede børn og deres familier.

Som tidligere nævnt er en del af deltagerne selv berørt af personlige problemer, og disse kom i nogle tilfælde til at fylde forholdsvis meget i supervisionen, således at den bar mere præg af rådgivning og terapi. Supervisorerne tillod dette ud fra den betragtning, at problemer i privatlivet påvirker arbejdslivet negativt, men vil ved uddannelsesrækkens videreførelse tydeliggøre, at deltagerne skal medbringe faglige sager til supervisionsmodulet.

### Dannelse af lokalt tværfagligt samarbejdsforum

Uddannelsesdeltagerne har taget initiativ til at danne et tværfagligt samarbejdsforum, der skal mødes jævnligt. Formålet er at vedligeholde den nyvundne viden og at støtte hinanden i udviklingen af deres arbejde med omsorgssvigtede børn og deres familier.

### Radioprogram om uddannelsesrækken vakte interesse i lokalsamfundet

Uddannelsesdeltageres engagement førte til, at de kontaktede Kap York Radio, som er en lokalradio i Qaanaaq. Underviseren og nogle af deltagerne var efterfølgende i et 2½ times radioprogram, hvor de fortalte om, hvad de havde lært under uddannelsesrækken, bl.a. om deres muligheder, begrænsninger og pligter i sociallovgivningen. Under udsendelsen var der folk, som ringede ind til programmet. De glædede sig til at se resul-

taterne af uddannelsesrækken. Det tyder på, at der også i lokalbefolkningen er opbakning til initiativer omkring arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier.

## Konkrete forslag til ændringer i uddannelsesrækken

Uddannelsesrækken skal senere gennemføres i Tasiilaq og Ittoqqortoormiit på Østkysten, og i den forbindelse fremhæves i det følgende en række forslag til ændringer fra underviserne og deltagerne i Qaanaaq, som forningen har taget til efterretning i videreførelsen af uddannelsesrækken.

7

I forhold til opbygningen af uddannelsesrækken, foreslås det, at modul IV rykkes frem som Modul I, fordi der i dette modul formidles viden om lovgivning og retningslinier for arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier. Denne viden, mener deltagerne, sætter rammen for de efterfølgende moduler.

Det har vist sig praktisk umuligt at gennemføre telefonisk supervision med deltagerne tilfredsstillende. Det har medført, at supervisorerne i stedet har besøgt Qaanaaq i en uge og foretaget individuelle supervisionssessioner, supervision i gruppe og observation af deltagerne på deres arbejdspladser.

Stort set alle ufaglærte på institutioner, der arbejder med børn i Qaanaaq, har deltaget i uddannelsesrækken, hvorfor princippet om sidemandsoplæring ikke har fundet sted. Det samme forhold vil gøre sig gældende i Tasiilaq og Ittoqqortoormiit, hvorfor sidemandsoplæring udelades i uddannelsesrækkens videreførelse.

Det centrale emne for uddannelsesrækken har været omsorgssvigtede børn og deres familier. Deltagerne er overvejende ufaglærte og har derfor ikke som uuddannede viden om udviklingspsykologi, og derfor er der ifølge underviserne i endnu højere grad behov for at formidle viden om omsorgsvigt i tæt samspil med viden om børns normale udvikling og hvad god omsorg er.

## Anbefalinger om opfølgende uddannelse til uddannelsesdeltagerne

Uddannelsesrækken har givet et løft til uddannelsesdeltagerne i deres dagligdag, og de er nu bedre klædt på til at varetage deres arbejdsmæssige udfordringer med omsorgssvigtede børn og deres familier. At uddannelsesrækken har været modulopbygget har givet deltagerne mulighed for over tid at erhverve ny viden og afprøve denne viden i praksis. Med uddannelsesrækken er deltagerne blevet bedre kvalificerede til at varetage den enorme opgave, de står over for at skulle løfte. Der er ingen tvivl om, at en opfølgning vil kunne kvalificere deres indsats yderligere og være til gavn for børn og unge i Qaanaaq.

Som nævnt ovenfor mangler deltagerne ifølge underviserne basal viden om børns normale udvikling, og supervisorernes observationer på deltagernes arbejdspladser understreger ligeledes et behov for viden om almen pædagogik. Således var der ifølge supervisorerne mangel på struktur i arbejdet med børnene samt begrænset aktivering af og samtale med børnene.

Underviserne og supervisorerne foreslår derfor, at der laves en opfølgning på uddannelsesrækken, som ud over viden om almen pædagogik og udviklingspsykologi også inkluderer praktikforløb, hvor deltagerne arbejder i velfungerende institutioner med uddannet personale og gennem sidemandsoplæring får indsigt i, hvordan man fører samtaler med børn, stimulerer børn ud fra deres udviklingsniveau osv. Det vil betyde, at deltagerne skal rejse til en større by og opholde sig der i en længere periode.

Af særlige behov hos deltagerne, som også bør tages højde for, nævner supervisorerne, at de er stærkt påvirkede af selvoplevede omsorgssvigt. Ubearbejdede traumer hos deltagerne kan påvirke deres arbejde med omsorgssvigtede børn negativt, fordi de ikke har lært at adskille det personlige fra det professionelle samt at mærke egne grænser. Underviserne foreslår derfor, at der i en videreførelse af uddannelsesrækken skal indgå forløb med fokus på personlig udvikling.

## Modul I: Hvad ved vi? Viden om børn og omsorgssvigt

Dette modul blev gennemført den 19., 21. og 22. august 2009. Underviseren på dette modul var psykolog og supervisor Naja Lyberth.

### Resultat af spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne

Uddannelsesdeltagernes oplevelse af Modul I er overordnet set positiv. Alle uddannelsesdeltagere svarer, at de "i meget høj grad" eller "i høj grad" samlet set har været tilfredse med udbyttet af modulet og deres egen indsats, samt at det faglige niveau har været passende.

Deltagerne beskriver med egne ord, at det har været både givende og lærerigt at deltage i undervisningen. Bl.a. fremhæver kursisterne, at det har været godt med en grønlandsk underviser, og at undervisningsmaterialelet passede godt til deres arbejdsindhold og niveau for viden på området.

Alle uddannelsesdeltagerne svarer, at underviseren "i meget høj grad" og "i høj grad" har levet op til deres forventninger, og at undervisningen svarer til beskrivelsen af modul I. Af kommentarer til underviseren nævner en deltager, at det vil være en fordel, hvis al tekst på de anvendte overheads er grønlandsk, da de fleste deltagere ikke taler dansk.

Deltagerne giver udtryk for, at de "i meget høj grad" eller "i høj grad" har fået brugbare redskaber til det daglige arbejde, men de efterlyser flere konkrete øvelser og eksempler i undervisningen i Modul I.

### Underviserens betragtninger

Underviserens overordnede vurdering af forløbet af første modul er ligesom deltagerne meget positiv. Underviseren oplevede deltagerne som meget engagerede og interesserede i det faglige indhold af undervisningen. Det kom bl.a. til udtryk ved, at de var gode til at komme med eksempler og stille relevante spørgsmål om uddannelsesemnet. Dette forhold fremhæver underviseren som særligt positivt ved modul I.

Med hensyn til det faglige niveau blandt deltagerne beskriver underviseren, at det var tydeligt, at det ikke er faguddannet personale, hun underviste, men at deltagerne interesse og motivation i sig selv medvirkede til at højne et ellers lavt fagligt.

Det blev hurtigt klart for underviseren, at flere af uddannelsesdeltagerne selv har været udsat for omsorgssvigt, og derfor reagerede følelsesmæssigt, når de følte sig ramt af undervisningsemnet. Nogle af deltagerne havde i disse situationer svært ved at skille det personlige fra det professionelle. Underviseren afsatte derfor en del tid til at få samlet op på dem, der havde følt sig ramt og fremhæver i den forbindelse supervisionen i

hvert modul og i det afsluttende modul som et vigtigt element i uddannelsesrækken, da det kan hjælpe deltagerne til at skille egne problemer fra de problemer, de møder i deres arbejde med udsatte børn og unge.

Selvom der tales en anden dialekt i Qaanaaq end i Vestgrønland, hvor underviseren er fra, gik det fint med kommunikationen. Hvis der var ord, hun ikke forstod, oversatte de uddannelsesdeltagere, der også mestrer vestgrønlandsk dialekt og vice versa, men som tiden gik og de mest afgørende forskelligheder på de to dialekter kom frem i lyset, blev det lettere at forstå hinanden.

Underviseren havde på forhånd gjort meget ud af at reflektere over, hvordan det faglige indhold kan oversættes til almindeligt grønlandsk sprog, hvilket er en stor udfordring, fordi det kan kræve enormt mange ord for oversættelse af blot et enkelt fagord. Dertil havde underviseren brugt tid forud på at forberede, hvordan indholdet i undervisningen bedst kunne visualiseres, så det ligger så tæt på den grønlandske tankegang som muligt. Netop dette, bemærker underviseren, lykkedes rigtig godt.

I undervisningen indgik undervisningsmateriale i form af overheads, hvor sproget var dansk. Deltagerne udtrykte som nævnt ønske om, at disse burde være på grønlandsk. Det er imidlertid en udfordring for underviseren, da de faglige termer oversat til grønlandsk ofte bliver meget lange og dermed uoverskuelige. Hun vil dog fremover tage denne udfordring op og forsøge at lave nogle brugbare overheads på grønlandsk.

Af gode råd til de kommende undervisere på modul II og III fremhæver underviseren, at det er vigtigt at være så konkret som muligt i formidlingsprocessen og at støtte den mundtlige formidling med visuelt undervisningsmateriale. Dertil nævner hun, at det er afgørende for deltagerne mulighed for at anvende deres nye viden i deres daglige virke, at der laves meget gruppearbejde med konkrete cases.

## Modul II: Hvad gør vi? Metoder i arbejdet med omsorgssvagede børn og deres familier

Dette modul blev gennemført d. 24., 25. og 28. september 2009. Undervisningen blev varetaget af socialrådgiver og familierapeut Lis Mona Jensen.

### Resultat af spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne

Uddannelsesdeltagerne evalueringer er overvejende positive. De fleste giver udtryk for "i meget høj grad" eller "i høj grad" at være tilfredse med udbyttet af modulet. I uddybende kommentarer skriver deltagerne, at det har været tankevækkende, og at de har fået en større forståelse for sammenhængen mellem teori og praksis. En deltager er kun i nogen grad tilfreds med udbyttet af modulet, en anden er i ringe grad tilfreds og en tredje deltager er slet ikke tilfreds med modulet.

Deltagere er enten "i meget høj grad" eller "i høj grad" tilfredse med deres egen indsats. Kun en enkelt er i ringe grad tilfreds med sin egen indsats på modulet, men uddyber det ikke nærmere.

De fleste uddannelsesdeltagere oplever "i meget høj grad" eller "i høj grad", at det faglige niveau har været passende og at underviseren har levet op til deres forventninger. Tre deltagere mener, at det i nogen grad er

passende. I uddybende kommentarer skriver deltagerne, at den sproglige formidling har været god og tydelig, hvilket har sikret et stort udbytte. Dertil skriver de, at de har fået brugbare redskaber, som de kan bruge i det daglige arbejde. Et par stykker nævner specifikt, at de er glade for redskaberne til forældresamtaler.

Et par deltagere nævner også, at modulet burde have været længere, idet de gerne ville have lært mere, og en enkelt håber, at underviseren fra Modul II vil komme tilbage og lave kursus igen.

Hovedparten af deltagerne oplever, at beskrivelsen af modulet "i meget høj" grad eller "i høj grad" er dækkende for en undervisning, de har modtaget. En enkelt mener, at beskrivelsen kun i nogen grad er dækkende og foreslår at ændre titlen på uddannelsesrækken, da vedkommende ikke mener, at indholdet af modulet har stemt overens med titlen "børn og omsorgssvigt". Desværre uddyber deltageren ikke sit synspunkt.

### Underviserens betragtninger

Som særlig godt ved Modul II nævner underviseren, at deltagerne har været utrolig åbne, og at de har arbejdet med at sætte klare grænser for sig selv. Men der har også været udfordringer. Den største udfordring har været at præsentere indholdet af modulet inden for de givne rammer, idet deltageres faglige niveau ifølge underviseren var meget blandet. Nogle deltagere var godt med, mens andre havde svært ved at forstå, hvad det hele gik ud på. Sidstnævnte forholdt sig mere tavse end de andre. Underviseren fremhæver endvidere, at refleksionsniveauet hos deltagerne er lavt, og at de havde svært ved at give hinanden positiv feedback efter gruppefremstillinger.

Et særligt behov, som skal tages højde for, er ifølge underviseren, deltageres personlige reaktioner på undervisningen. Hun oplevede, at flere brød sammen i undervisningsforløbet om dysfunktionelle familier og incestproblematikker, hvilket skyldes, at de selv har ubearbejdede oplevelser og traumer fra deres opvækst. Dette forhold mener underviseren, der bør tages særligt hensyn til blandt andet ved at afsætte tid i programmet til uventede reaktioner.

## Modul III: Hvordan styrker vi samarbejdet? Faglige, personlige og lokale barrierer og nye veje i arbejdet med omsorgssvigtede børn og deres familier

Dette modul blev gennemført d. 22., 23. og 26. oktober 2009. Underviseren på dette modul var socialrådgiver Nukákuluk Kreutzmann

### Resultat af spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne

Uddannelsesdeltagerne har udelukkende positive tilbagemeldinger på dette modul. De oplever "i meget høj grad" eller "i høj grad", at de samlet set er tilfredse med modulet og at det faglige niveau har været passende. Specifikt nævner et par deltagere, at det har givet dem et stort udbytte at få viden om sociallovgivningen i Grønland.

Alle deltagere mener ligeledes, at underviseren "i meget høj grad" eller "i høj grad" har levet op til deres forventninger. Mange af deltagerne fremhæver især, at underviseren har været meget tydelig i sin formidling, og at hun evner at gøre det faglige stof meget forståeligt for deltagerne, bl.a. gennem øvelser og leg.

Alle deltagere oplever "i meget høj grad" eller "i høj grad", at indholdet i Modul III kan hjælpe dem i det daglige arbejde. Flere nævner, at de har fået konkrete redskaber, som de kan bruge i deres daglige arbejde og en enkelt deltager beskriver, at hun på områder, hvor hun tidligere har følt sig usikker, nu har fået så meget viden, at hun føler sig mere sikker på sin kunnen.

Deltagerne er "i meget høj grad" eller "i høj grad" tilfredse med deres egen indsats på kurset, og generelt er der stor taknemmelighed for dette modul i evalueringssvarene. En deltager foreslår, at det skal være den samme underviser, der underviser på alle tre moduler.

En af deltagerne skriver, at de lokale ledere også burde have tilbud om en opkvalificerende uddannelse. Dette skal forstås således, at lederne skal have den samme viden som kursisterne, så de bliver bedre i stand til at bakke op om anvendelsen af denne viden i praksis.

## Underviserens betragtninger

Deltagernes engagement fremhæves af underviseren som specielt positivt ved Modul III. Hun oplever, at modulets indhold, som handler om rammerne for arbejdet med omsorgssvigtede børn, optager deltagerne meget. På deltageres opfordring foreslår underviseren, at rækkefølgen på modulerne laves om. Modul III indeholder nemlig den ramme, som indholdet af de øvrige moduler fungerer inden for. Modul III bør derfor ændres til at være modul I, hvilket er blevet taget til efterretning.

Også på dette modul oplevedes deltageres faglige niveau generelt som lavt men stadig blandet, og enkelte deltagere havde efter underviserens vurdering svært ved at følge med. Et godt råd for at imødekomme denne gruppe deltagere er ifølge underviseren at inddrage fysisk udfoldelse i undervisningen.

Underviseren er tilfreds med sin egen indsats, men vil, når hun senere skal undervise i Østgrønland, give deltagerne mere plads til at bruge sig selv i undervisningen, fx gennem drama.

Uddannelsesdeltageres engagement under dette modul førte til, at de kontaktede Kap York Radio, som er en lokalradio i Qaanaaq. Underviseren og nogle af deltagerne var efterfølgende i et 2½ times radioprogram, hvor de fortalte om, hvad de havde lært under uddannelsesrækken, bl.a. om deres muligheder, begrænsninger og pligter i sociallovgivningen. Under udsendelsen var der folk, som ringede ind til programmet. De glædede sig til at se resultaterne af uddannelsesrækken. Det tyder på, at der også i lokalbefolkningen er opbakning til initiativer omkring arbejdet med børn og omsorgssvigt.

Deltagerne har også, ifølge underviseren, taget initiativ til at danne et tværfagligt samarbejdsforum, der skal mødes jævnligt. Formålet er at vedligeholde deres nyvundne viden og at støtte hinanden i udviklingen af deres arbejde med udsatte børn og unge.

## Modul IV: Hvordan styrker vi fagligheden? Supervision af deltagerne

Supervisionen blev forestået af psykolog Naja Lyberth og psykolog Inuk Bourup-Nielsen, som til daglig udgør psykologteamet Tarnip Pissusaanik Immikkut Ilisimasallit.

### Resultat fra spørgeskemaundersøgelse med uddannelsesdeltagerne

Der er generel stor tilfredshed med udbyttet af supervisionsforløbet blandt uddannelsesdeltagerne. Udbyttet af supervisionen er således ifølge de fleste uddannelsesdeltagere "i meget høj grad" tilfredsstillende. En deltager giver udtryk for, at hun synes, det er dejligt, at det store udbytte vil gavne børn i fremtiden. En anden svarer, at det menneskeligt har været udbytterigt, og at det giver fornyet energi og kræfter til arbejdet. Et mindretal svarer, at udbyttet er tilfredsstillende.

Langt de fleste er også "i meget høj grad" eller "i høj grad tilfredse" med deres egen indsats i supervisionen, en enkelt deltager er kun i nogen grad tilfreds. Uddannelsesdeltagerne mener overvejende, at det faglige niveau "i meget høj grad" eller "i høj grad" har været passende. En deltager skriver, at uddannelsen ikke alene har været fagligt udviklende, men også personligt udviklende. Igen mener kun en enkelt, at det faglige niveau i nogen grad har været passende.

Supervisorerne forestod både individuel supervision og supervision i grupper. Når det gælder uddannelsesdeltagernes tilfredshed med den individuelle supervision, så svarer hovedparten, at de "i meget høj grad" er tilfredse, nogle få at de "i høj grad" er tilfredse, og en enkelt at hun "i nogen grad" har været tilfreds. En deltager giver udtryk for, at hun personligt har fået et stort udbytte, som hun kan videregive til andre.

Kursisterne udtrykker ligeledes "i meget høj grad" eller "i høj grad" tilfredshed med supervisionen i grupper. En deltager skriver, at hun mener, at de bør tilbydes gruppesupervision regelmæssigt på deres arbejdsplads. En anden deltager giver udtryk for, at det har været enormt tilfredsstillende som ufaglært arbejder at deltage i gruppesupervision, og at supervisorerne skal fortsætte deres arbejde, så børn i Grønland på sigt vil få den nødvendige hjælp af et personale, der har erhvervet sig de nødvendige faglige kompetencer.

En del af supervisorernes opgave var at besøge uddannelsesdeltagerne på deres arbejdsplads og observere deres arbejde ud fra et børnefagligt synspunkt med henblik på efterfølgende at drøfte observationerne med den enkelte uddannelsesdeltager. Det lykkedes ikke at gennemføre observation af alle deltagerne, hvorfor disse har svaret blankt på spørgsmålet om, hvorvidt de var tilfredse med besøget og observationen på deres arbejde. De, der er blevet observeret, svarer overvejende, at de "i høj grad" er tilfredse med supervisorernes tilstedeværelse og observationer. Supervisorerne har "i meget høj grad" eller "i høj grad" levet op til uddannelsesdeltagernes forventninger. En deltager skriver bl.a., at supervisorerne har levet op til hendes forventninger om at øge egne arbejdsmæssige kompetencer. Et fåtal mener, at supervisorerne i nogen grad har levet op til deres forventninger.

Deltagerne forventer "i høj grad", at supervisionen kan hjælpe dem i deres daglige arbejde, og ligeledes at de "i høj grad" kan bruge den viden, de har erhvervet i modul I, II og III. Nogle enkelte mener, at de "i meget høj grad" kan bruge den samlede viden fra modulerne, og et fåtal at de kun "i nogen grad" kan bruge denne.

## Supervisernes betragtninger

Supervisorerne giver udtryk for, at supervisionen generelt har været god, men også at de er stødt på en del udfordringer undervejs i forløbet, herunder manglende fremmøde blandt deltagerne og manglende arbejdsrelaterede supervisionssager.

Deltagerne er blevet præsenteret for supervision i de foregående moduler, men det er stadig et relativt nyt fænomen for dem. Supervisionsprocessen i modul IV har derfor haft karakter af en læreproces, hvor deltagerne har skullet opøves i, hvordan supervision virker, og hvad man kan bruge det til i relation til ens arbejdsliv. Ifølge supervisorerne blev det meget tydeligt under gruppesupervisionen, hvor deltagerne langsomt fik en større og større fornemmelse af, at de havde noget at give hinanden i de reflekterende teams, som er den metode, der anvendes til supervision i grupper.

Når deltagerne har medbragt sager, som er arbejdsrelaterede, har supervisionen fungeret rigtig godt, og supervisorerne har i disse tilfælde været tilfredse med deres rolle som supervisor. Her er det lykkedes at få afklaret problemstillingen, analyseret den og fundet frem til problemets kerne og finde en løsning herpå. Det var ifølge supervisorerne en lettelse for deltagerne at få bearbejdet de negative følelsesmæssige reaktioner forbundet med sagerne og at lære at adskille sig selv fra deres målgruppe; de omsorgssvigtede børn og deres familier.

Som tidligere nævnt er en del af deltagerne selv berørt af personlige problemer, og disse kom i nogle tilfælde til at fylde forholdsvis meget i supervisionen, således at det fik mere præg af rådgivning og terapi. Supervisorerne tillod dette ud fra den betragtning, at problemer i privatlivet påvirker arbejdslivet negativt. Supervisorerne vil dog ved kommende supervisionsforløb i Østgrønland sikre, at deltagerne er mere forberedte og har fundet sager til faglig supervision, inden de påbegynder supervisionssessionen.

En del deltagere brugte også supervisionen til at udtrykke frustration over det sociale system, specielt hvad angår børnesager, de underretter kommunen om, men som ikke bliver behandlet, til dels på grund af for få ressourcer.

Det faglige niveau er ifølge supervisorerne vekslende, men generelt lavt. De fleste mangler faglig viden om udviklingspsykologi og almen pædagogik, som uddannede inden for området har fået indblik i gennem deres uddannelse. Supervisorerne fremhæver, at det er godt, at deltagerne har fået viden om omsorgssvigt, men at det er samtidigt nødvendigt at give dem endnu mere viden om normal udvikling end det har været muligt under denne uddannelsesrække.

Under observationerne på arbejdspladserne blev det ifølge supervisorerne tydeligt, at det er ufaglært personale, der arbejder med børn, idet der manglede struktur i arbejdet med børnene samt aktivering af og samtale med børnene. Supervisorerne foreslår, at der laves en opfølgning på uddannelsesrækken, som ud over viden om almen pædagogik og udviklingspsykologi også inkluderer praktikforløb, hvor deltagerne besøger velfungerende institutioner med uddannet personale og lærer, hvordan man fører samtaler med og stimulerer børn ud fra deres udviklingsniveau osv.

Af særlige behov, som der skal tages højde for hos deltagerne, nævner supervisorerne, at deltagerne er påvirkede af ubearbejdede traumer som følge af omsorgssvigt. De har brug for at gennemgå et personligt udviklingskursus, eksempelvis med henblik på at kunne sige fra over for grænseoverskridende klienter. Det indebærer, at de lærer at mærke egne behov og grænser.

Af forhold, som ikke fungerede så godt nævner den ene supervisor, deltagernes fremmøde. Det skyldtes bl.a. sygemelding, ferie og opsigelse af arbejde – forhold, som ikke kunne gøres noget ved på stående fod, men som kunne være taget højde for, hvis supervisorerne var blevet orienteret på forhånd. En enkelt deltager udeblev uden grund. Det betød, at nævnte supervisors to hold til gruppesupervision, blev reduceret til et hold.

## Uddannelsesdeltagerne

Det lykkedes ikke at få en deltagerliste inden uddannelsens start (se afsnit nedenfor). Der var fra lokalt hold en forventning om, at det ville være relevant for omkring 20 personer at deltage i uddannelsen, et antal, som også ifølge underviserne ville være optimalt for, at alle deltagerne kunne få det optimale ud af undervisningen.

Til modul I var der 12 personer tilmeldt. Det skyldes formentlig, at foreningens kontaktpersoner i Qaanaaq ikke var til at få fat i op til uddannelsens start, og at de ikke fik uddelt invitationerne til målgruppen før sidste øjeblik. Den positive oplevelse, deltagerne havde af modul I, medførte imidlertid, at der lokalt blev interesse for at deltage i uddannelsesrækken. Og således deltog yderligere syv personer på modul II, således at deltagerantallet var 19 personer og ved modul III deltog 15 personer. Otte af deltagerne har gennemført alle tre moduler.

Med henblik på et optimalt udbytte af projektets menneskelige og økonomiske ressourcer er det som udgangspunkt ønskværdigt, at der havde været maksimalt deltageantal på alle moduler. Imidlertid viste det sig i nogen udstrækning at være en fordel, idet flere deltagere på grund af selvoplevede omsorgssvigt og ubearbejdede traumer havde behov for særlig opmærksomhed og krisesamtaler.

Deltagerne kommer fra forskellige børne- og ungdomsinstitutioner i Qaanaaq, og repræsenterer dermed et bredt udsnit af lokalsamfundets institutioner. Således var skolen, ungdomsklubben, fritidsklubben, socialforvaltningen og børnehaven repræsenteret. Alle deltagerne var ufaglærte, bortset fra to uddannede lærere og en lærerpraktikant.

## Lokal planlægning

Den lokale praktiske planlægning af uddannelsesrækken viste sig at blive en udfordring, idet kontakten til relevante repræsentanter fra kommunen ikke fungerede optimalt. Det skyldes bl.a., at de lokalt er hårdt pressede med få ressourcer til mange og ofte omfattende opgaver, men også afholdelse af sommerferie viste sig at sætte en del af samarbejdet i stå i en periode.

På trods af forudgående aftaler om lokale, materialer og forplejning, har underviserne således under deres ophold i Qaanaaq måttet bruge en del tid og ressourcer på praktiske detaljer både før, under og efter undervisningen. Ifølge en underviser tog de det dog i stiv arm og fik sammen med uddannelsesdeltagerne styr på

det hele, så undervisningen fungerede. Underviserne appellerer dog kraftigt til, at der lokalt gøres en større indsats for på forhånd at have forberedt de praktiske detaljer til afholdelse af hvert enkelt uddannelsesmodul.

Projektledelsen har noteret sig dette og vil på baggrund af indhøstede erfaringer forsøge at skabe en tæt kontakt til en lokal tovholder i Tasiilaq og Ittoqqortoormiit.

# Bilag 1: Spørgeskema til uddannelsesdeltagerne vedr. modul I til III

## Naliliineq

### Meeqqat sumiginnaasarnerlu

↑ Immikkoortoq 1

↑ Immikkoortoq 2

↑ Immikkoortoq 3

↑ Immikkoortoq 4

Immikkoortumi ingerlasimaneq ataatsimut isigalugu pitsaasuusoraajuk?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinngilara	Naluara

Pikkorissarnermi nammineq peqataanerit iluaritigaajuk?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinngilara	Naluara

Misigisimavit, ilisimasassatigut qaffasinnera naleqquttoq?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Naleqqutinngilaq	Naluara

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

Misigisimavit, immikkoortumi pisussat pilersaarutaasut ilinniartitsinermi ingerlanneqarsimasut?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Naamivik	Naluara

17

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

Pikkorissarnermi aqqusaakkatit sulinernut iluaqutaajumaarneri naatsorsuutigaaajuk?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Naamik	Naluara

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

---

Takorluukkatit ilinniartitsinerup angusimavai?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Naamik	Naluara

Ilinniartitsisumut arlaatigut siunnersuutissaqarpit oqaasissaqarpilluunniit?

---

---

---

---

---

**Init pikkorissarfiit iluarpat?**

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Naamik	Naluara

**Sutortarnerit pitsaaginarpat?**

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Naamik	Naluara

## Bilag 2: Spørgeskema til uddannelsesdeltagerne vedr. supervisionsforløb

Naliliineq

Meeqqat sumiginnaasarnerlu

† Immikkoortoq 4 – Siunersioqatigiinneq

19

Ataatsimut isigalugu siunersioqatigiinnermiit pissarsiarisatit naammagisimaarpigit?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Namineq suliaqarsimanerit naammagisimaarpiuk?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Suliamut tunngasut qaffasissusiat naleqquttutut misigisaqarfigaagit?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

I nukkaarlugu siunersioqatigiinneq naammagisimaarpiuk?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Gruppikkaartumik siunersioqatigiinneq naammagisimaarpiuk?



Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Suliffinnut pulaarneq alaatsinaaffigineqarnerlu naammagisimaarpiuk?

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

**Siunersioqatigiinnerup ulluinnarni sulininni iluaqutigisinnaanissaa naatsor-  
suutigaaajuk?**

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

21

**Immikkoortoq I, II aamma III-minngaanniit ilisimalersimasatit ulluinnarni  
sulininni atorsinnaasimavigit?**

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

**Siunersioqatigiisitsisartut ilimagisatit eqquatsissimavaat?**

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

**Siunersioqatigiisitsisartut arlaatigut siunnorsorsinnaavigit imaluunniit oqaa-  
seqaammik apissiffigisinnaavigit?**

---

---

---

**Init ilinniartitsinermi atorreqartut naammagisimaarnarpat?**

Assorsuaq	Assut	Ilaatigut	Annikitsumik	Iluarinnigilara	Naluara

22

Itinerusumik eqqaasaqarsinnaavit,

---

---

## Bilag 3: Spørgeskema til underviserne

Hvordan har du været tilfreds med din indsats som underviser?

--

Hvad, synes du, var særlig godt ved kursusforløbet?

--

Hvad, synes du, ikke fungerede så godt?

--

Hvad er din vurdering af forplejning, lokaler og diverse hjælpemidler (powerpoint, etc.)

--

Hvad er din vurdering af det faglige niveau blandt deltagerne?

--

Fik deltagerne det, de var blevet lovet?

--

Vurderer du, at deltagerne har særlige behov, som der skal tages højde for?

--

Hvad vil du gøre anderledes til næste gang?

--

Har du gode råd til de andre undervisere?

--

Hvilke gode råd har du til projektledelsen?

--